

De knop moet om: investeren in plaats van consumeren

Het Financieele Dagblad - 4 september 2008

Deltaprogramma met financieringsmethodiek past perfect in Nederlandse economische traditie

Nieuwe klimatologische inzichten vergroten de noodzaak stevig te investeren in de Nederlandse waterveiligheid. Financiering van die extra inspanningen mag geen probleem zijn, zo stellen twee leden van de Deltacommissie, die gisteren haar eindadvies presenteerde. Ook in de 19de en 20ste eeuw deed de overheid extra kapitaalinjecties in de strijd tegen het water. Die waren toen ten opzichte van het nationaal inkomen zelfs veel groter dan wat nu wordt bepleit.

'Er is een aantal aanwijzingen voor urgentie', zegt ondervoorzitter Louise O. Fresco van de Deltacommissie. 'Al langer is bekend dat de primaire waterkeringen niet voldoen aan de huidige veiligheidsnormen. Een kwart is niet op peil. Daarnaast is de waarde van ons bezit dat bij een overstroming gevaar loopt, veel groter dan bij de watersnood in 1953. We hebben veel meer te verliezen. In de derde plaats acht de commissie het een feit dat het klimaat verandert, na bestudering van allerlei scenario's zoals die van het KNMI en IPCC. In die cijfers is nog niet het effect van bodemdaling meegerekend. Dat scheelt ook centimeters.'

Fresco, hoogleraar duurzaamheid aan de Universiteit van Amsterdam, wijst verder op het feit dat sinds kort ook het landijs op Antarctica en Groenland sneller blijkt te smelten dan gedacht. 'En, bij deze materie moet je rekening houden met maximale waarden.'

Fresco beklemtoont dat er van paniek geen sprake moet zijn, maar 'niets is zo slecht voor ons investeringsklimaat als een onbestemd gevoel van onveiligheid. Dan verliezen we onze aantrekkelijkheid voor buitenlandse bedrijven om hier te investeren. En het programma biedt geweldige kansen om onze aanpak te exporteren. Want ook elders speelt de stijging van de zeewaterspiegel.'

Commissielid Jaap van Duijn, oud-Robeco-bestuurder en verbonden aan verschillende universiteiten, beklemtoont dat geld geen probleem mag worden. 'Ons Deltaprogramma vormt een testcase voor de vraag wat we in Nederland nu echt belangrijk vinden. Consumeren of investeren. Daar zou geen discussie over moeten zijn. Maar het kan best zo zijn dat een deel van de Tweede Kamer zich meer bekommert om consumptie nu dan om investeringen voor morgen. Wat vinden de politici belangrijk: koopkrachtplaatjes en schoolboeken of waterveiligheid? Zie hoe weinig is uitgetrokken voor Randstadrail of kinderopvang, echt belangrijke dingen.'

Van Duijn zet de aanbevelingen van zijn commissie geheel in de lijn van hoe Nederland de afgelopen eeuwen heeft geïnvesteerd in zijn waterveiligheid. 'Wat we nu voorstellen, is buitengewoon bescheiden in het licht van de historie', zegt hij.

'De commissie verwacht van 2010 tot 2050 jaarlijks euro 1,2 à euro 1,6 mrd extra aan waterveiligheid te moeten uitgeven, boven op de euro 1,2 mrd aan lopende programma's. Wil je de kust nog eens met een strook van 1 kilometer uitbreiden, dan komt er euro 0,3 mrd per jaar bij. Voor onze waterveiligheid is dan een investering nodig van euro 2,7 à euro 3,1 mrd per jaar.'

'Stellen we barre zaken voor?', vraagt Van Duijn retorisch. De oude Deltacommissie uit de jaren vijftig hanteerde een norm van 0,5% van het bruto binnenlands product als acceptabel jaarlijks investeringsniveau. Wij stellen 'minstens 0,5%'. Dat niveau valt volgens Van Duijn in het niet bij de uitgaven in de tweede helft van de 19de eeuw: 3 à 4%, gedomineerd door de aanleg van de Nieuwe Waterweg en het Noordzeekanaal. Ook steken de benodigde investeringen gunstig af bij de Zuiderzeewerken in de jaren dertig, die ruim 2% van het bbp kostten, en de Deltawerken die richting 4% van het bbp gingen.

'We spreken bij die extra uitgaven van euro 1,9 mrd van een jaarlijkse verzekeringspremie van één promille', stelt Van Duijn. Het Nederlands bezit dat door het water bedreigd wordt, schat hij op euro 1800 mrd, 60% van het bezit.

De commissie onder voorzitterschap van Cees Veerman pleit voor de inrichting van een Deltafonds om de financiering van de plannen uit de waan van dag, van de lopende begroting te trekken. Dat fonds moet worden gevoed via twee stromen. Enerzijds uit de aardgasbaten, waarvan nu twee derde consumptief wordt besteed. 'Nu branden we het gewoon op.'

Daarnaast moeten er langlopende leningen (40 à 50 jaar) worden uitgeschreven, net als bij de wederopbouw. 'Waarmee je de waterproblematiek intergenerationeel maakt', aldus Van Duijn. 'Je laat ook toekomstige generaties aan de rente en aflossing meebetalen. Zulke leningen bieden een prachtige match voor pensioenfondsen als tegenwicht tegen de verplichtingen.' Volgens Fresco is de 'bottom- line positief'. 'We kunnen het technisch en financieel aan, zelfs de extremen. De burger hoeft zich geen zorgen te maken. Als we de risico's afdekken hoeven ze niets te merken van de zeespiegelstijging. Maar we moeten er nú iets aan doen.'

Zand, zand, zand

Bert van Kalles

Probleem:

De zeespiegel kan deze eeuw met 60 cm tot 1,30 m stijgen en de volgende eeuw zelfs tot 4 m. Ook daalt de bodem achter de duinen. Grote delen van de kustprovincies bestaan uit veenlagen die inklinken door ontwatering en bebouwing. De huidige kustverdediging langs de Noordzee kan deze problemen niet aan. Ook neemt de verzilting van het zoete water flink toe.

Oplossing:

De Deltacommissie adviseert grootschalige zandsuppletie. De Noordzeekust moet worden opgehoogd en verbreed met zand. Het is relatief goedkoop, kan deels langs natuurlijke weg, en de nieuwe kuststrook van 1 km of meer biedt mogelijkheden voor exploitatie. Er is per jaar 45 miljoen kubieke meter zand nodig. Dat kost circa euro225 mln per jaar. Het zand is volop aanwezig op het continentale plat.

Hoger waterpeil

Probleem:

Als de zeespiegel stijgt, wordt het moeilijker om overtollig water uit het IJsselmeer te spuien op de Waddenzee. Daarnaast wordt er in de toekomst meer rivierwater via de IJssel aangevoerd. Ook voldoet de Afsluitdijk niet meer.

Oplossing:

De Deltacommissie adviseert het waterpeil in het IJsselmeer geleidelijk met 1,50 m te verhogen, parallel aan de zeespiegelstijging. Gelijktijdig moeten de dijken worden verhoogd. Zo blijft het mogelijk op natuurlijke wijze overtollig water te spuien. Tevens wordt daarmee het belang van het IJsselmeer als strategisch zoetwaterbekken vergroot. Het waterpeil in het Markermeer blijft onveranderd omdat dijkverhoging in een deel van Noord-Holland te kostbaar en te ingewikkeld is. Breed meanderen

Probleem:

Door de klimaatverandering wordt meer regenval verwacht in het stroomgebied van Rijn en Maas. Bovendien zullen de buien heviger zijn waardoor grote pieken in de waterafvoer ontstaan. De rivieren kunnen in hun bestaande bedding deze plotselinge grote wateraanvoer niet aan.

Oplossing:

Volgens de Deltacommissie moet de maximale afvoercapaciteit van Rijn en Maas ruwweg met 15% worden vergroot. Dat kan worden gerealiseerd door het lopende werkprogramma 'Ruimte voor rivieren' uit te voeren. De uiterwaarden worden weer teruggegeven aan de natuur zodat ze vrij kunnen overstromen. Wie in de toekomst toch binnendijks langs de rivieren wil wonen, doet dat voortaan voor eigen risico. De overheid vergoedt geen waterschade.

Afsluitbare opening

Probleem:

Als de zeespiegel stijgt dringt er steeds meer zeewater de riviermondingen binnen. Bovendien voeren Rijn, Maas en Schelde in de toekomst extra water aan door meer regenval. De Rotterdamse haven moet echter bereikbaar blijven. De Westerschelde moet openblijven vanwege de haven van Antwerpen.

Oplossing:

De Deltacommissie wil 'afsluitbare open verbindingen' in de riviermondingen. De Maeslandkering in de Nieuwe Waterweg zal in de toekomst vaker gesloten moeten worden en na 2050 moet deze kering worden verhoogd. Pieken in het Rijn- en Maaswater kunnen worden afgevoerd via de zuidelijke delta: Volkerak, Grevelingen en Oosterschelde. De dijken rond de Westerschelde worden verhoogd. De levensduur van de Oosterscheldekering moet worden verlengd.

Door: Hans Verbraeken